

SVĖDASŲ VARPAS

2018 m. kovo mėn.

Nr. 3 (21)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Atkurtai Lietuvai – šimtas metų

Bažnyčios šventoriuje vėliavą kelia Svėdasų seniūnas Valentinas Neniškis

Scenoje AKC Svėdasų skyriaus saviveiklininkų ansamblis, vadovaujamas Rožės Lapienienės

Vasario 16-ąją renginiai prasidėjo šv. Mišiomis bažnyčioje, kur buvo melstasi už parapiją, jos žmones ir Lietuvą. Po šv. Mišių visi rinkosi į centrinę miestelio aikštę, kur Svėdasų skautai pakėlė valstybės vėliavą. Visi vieningai ir darniai giedojo valstybės himną. Po šios iškilmingos ceremonijos svėdasiškiai sugužėjo į kultūros namų salę. Svėdasų bendruomenės aktyvistės dalino žmonėms savo pačių rankomis pagamintas trispalves vėliavėles ir peteliškes.

Susirinkusius su švente pasveikino Svėdasų seniūnas Valentinas Neniškis. Kraštotyrininkas Raimondas Guobis – šventės veiklų sumanytojas, kuris pristatė Šimtmečio svėdasiškių paveikslų galeriją.

Čia puikavosi Svėdasuose ir apylinkėse gimusių ir nusipelnusių Lietuvai žmonių portretai: savanoris, kovotojas už Lietuvos laisvę, Jonas Matulevičius, svėdasiškis, tautos patriotas, rašytojas, kan. Juozas Tumas – Vaižgantas, Kauno

meno mokyklos kūrėjas, lietuviškos akvarelės pradininkas ir nepralenktas meistras Kajetonas Sklėrius ir jo brolis, taip pat dailininkas, dar ir pulkininkas, Alfonsas Sklėrius, pasižymėjęs kovose už nepriklausomybę, Vyčio kryžiumi apdovanotas, majoras Jonas Motiejūnas-Valevičius, dvasininkai, marijonų ordino vienuoliai Aleksandras Bublys ir Steponas Matulis, dailininkas Jonas Rimša, operos solistas Aleksandras Kutkus, rašytojai Stepas Zobarskas ir Bronė Buivydaitė, mokytojas – visuomenininkas Vladas Baleišis, bankininkas Adomas Prūsas, verslininkas Antanas Šukys, valsčiaus viršaičiai Juozas Striukas ir Antanas Budreika, vargonininkas Petras Vinkšnelis bei kanklių meistras Juozas Lašas.

Svėdasuose gyvenanti gimnazistė Aušrinė Neniškytė pristatė dar 1935 m. padarytas kankles, prisiminė savo senelį Bronių Neniškį, padovanojusį šias kankles ir išmokusį jomis groti paprastą melodiją „Ant kalno karklai

siūbavo...“ Ši melodija nuskambėjo ir šį kartą Aušrinės lūpose.

Šventę pagyveno AKC Svėdasų skyriaus saviveiklininkų ansamblis, vadovaujamas Rožės Lapienienės, Anykščių r. Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos mokiniai, vadovaujami Sigutės Kovenės, skautė solistė Aušrinė Neniškytė. Skambėjo patriotinės dainos, posmai ir muzika. Ačiū jiems visiems už prasmingą šventę sušildžiusią mūsų sielas, padėjusią pajusti bendrystės jėgą, pasididžiavimą savo valstybe, žmonėmis.

Po koncerto niekas nesiskirstė namo. Kultūros namų kiemelyje vaišinos mės koše, arbata, šildėmės prie jaunimo sukrauto didžiulio laužo. Suėję į vieną būrį, džiaugėmės švente, skautų vadovaujami vaikai žaidė žaidimus. Darnios, patriotiškos, susitelkusios bendruomenės – valstybės ateitis, pamatas.

Atkurtai Lietuvai – šimtas metų

Atkelta iš 1 p.

Džiugu, kad svėdasiškiai išlaikė patriotiškumo, vienybės, bendrystės egzaminą – prasmingai paminėjo Nepriklausomybės dieną.

Vasario 17-osios vidurdienį beveik 40 žygeivių, Raimondo Guobio parkviestų, susirinko prie Žaliosios tilto. Tarp smagiai nusiteikusių Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos šaulių ir skautų buvo matyti keletas ir vyresnio amžiaus žmonių. Šimtmečio atminties žygį jie pradėjo nuo Rimkaus Juozapo 1928 m. statyto betoninio trijų aukštų koplytstulpio – paminklo Nepriklausomybės dešimtmečiui.

Žygeiviai aplankė Šaltinių kaimą, paskui miško keliukais pasiekė Butėnus, pasigrožėjo Šventosios sietuva. Nuo Butėnų kapinaičių, plazdenant aukštai iškeltai trispalvei, skambant skautų šūkiams, pražygiavo Butėnų kaimu. Prie „Barono vilos“ žygeivius pasitiko bei arbata ir sausainiais pavaišino Svėdasų bendruomenės pirmininkas Arvydas Kilius. Trumpai pailsėję ir sušilę, per Butėnų mišką ir Sausalaukę žygeiviai pasiekė Svėdasus. Nei sniegas, nei po pietų pakilęs vėjas šventinės nuotaikos nesugadino. Visi grįžo įraudusiais skruostais, truputėlį pavargę, bet patenkinti, sėkmingai įveikę Atminties žygio trasą.

Vasario 18-ąją po pamaldų dar žmonės užsuko į Svėdasų bibliotekos meno galeriją į Šimtmečio svėdasiškių portretus pažvelgti iš arčiau. Kalbėdamiesi apie žymiuosius tarpukario kraštiečius taip pat prisiminė ir to meto Svėdasų gyvenimą.

Asta Fjellbirkeland

Asociacijos „Svėdasų bendruomenė“ tarybos pirmininkė

Žygio dalyviai prie Žaliosios koplytstulpio

Mergaičių vokalinis ansamblis (vadovė Sigutė Koviėnė) iš kairės: K. Bražiūnaitė, B. Lideikytė, K. Lekerauskaitė, G. Banytė, N. Matulevičiūtė, I. Palskytė, U. Petrėytė

Aušrine Neniškytė

Mergaičių vokalinis ansamblis (iš kairės): Karolina Lekerauskaitė, Martina Žeromskaitė, Vilma Tarulytė, Kamilė Baklanova, Monika Eigėlytė, Beata Špalovaitė

Anykštėnai paminėjo nepriklausomybės šimtmetį

1-oje eilėje (iš kairės): Vilniaus anykštėnų sambūrio pirmininkė Regina Smetonaitė ir signataro Stepono Kairio giminaičiai: Gabija su mama, Tomas ir Matas. Vytauto Rimšos nuotrauka

Vilniaus anykštėnų sambūris (toliau VAS) turi susikūręs keletą gražių tradicijų. Viena jų yra Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo šventės – Vasario 16-osios dienos minėjimai. Juos Vilniuje, Signatarų namuose VAS puoselėja kasmet, nuo pat įsikūrimo. Šiemet į Lietuvos Valstybės atkūrimo šimtmečio ir Nepriklausomybės dienos šventę VAS nariai buvo pakviesti šešioliktąjį kartą.

Vasario 16-osios ir Lietuvos Valstybės atkūrimo 100-mečio minėjimas Vilniuje šiemet įvyko vasario 10 dieną (šeštadienį) 11 valandą. Į jį susirinko daug garbių svečių, VAS narių ir Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ atstovų (Garbės pirmininkas Algimantas Indriūnas, dr. Juozas Lapienis bei Juozas Martinonis su žmonomis, Irena Sirusienė, Vytautas Rimša ir kt.). Apskritai, jubiliejinė šventė šį kartą sulaukė didelio anykštėnų dėmesio – teko net iš anksto registruoti būsimus dalyvius, o salę maksimaliai užpildyti kėdėmis. Tuo pasirūpino VAS tarybos narė Janina Baublienė ir Signatarų namų muziejiaus darbuotojai.

Lietuvos nepriklausomybės atkū-

rimo jubiliejinis minėjimas prasidėjo Valstybės himnu, kurį pakilai sugiedojo visi dalyviai. Paskui VAS pirmininkė (ji ir renginio vadovė) Regina Smetonaitė pasveikino dalyvius su šventėmis, pristatė svečius ir renginio programą. Be to, ji priminė, kad čia nesą pranešimų, nes kalbėsia vien Nepriklausomybės akto signatarų giminaičiai.

Pirmieji žodį anykštėnams tarė patys jauniausieji šventės svečiai. Tai – signataro Stepono Kairio brolio Antano proanūčiai. Tomas Mizevas perskaitė Nepriklausomybės aktą, o su sesute Gabija dar padeklamavo ir po eilėraščių. Paskui su broliuku Matu, jie talkino vadovei Reginai.

Apie Lietuvos tremtinių vargus Sibire ir jaunuolių bandymą pabėgti per Mongoliją bei Kiniją iš tremties į laisvę Amerikoje, įdomiai papasakojo signataro Antano Smetonos brolio Igno anūkė Sigita Smetonaitė-Petrauskienė, o apie svajones bei jaunystę laisvoje Lietuvoje, atkūrus nepriklausomybę, kalbėjo Jono Vileišio sesers proanūkė, Dailės akademijos studentė Kamilė Krasauskaitė. Paskui apie senąjį Vilnių, Lenkijos okupacijos metus, sunkią lietuvių padėtį ir

pasipriešinimą bei tautinę ir kultūrinę veiklą Šv. Mikalojaus bažnyčioje prisiminimais pasidalino sėsli vilnietė (čia pragyveno 4-ios jos giminių kartos!) Ona Marija Horodničiūtė, signataro Jono Vileišio anūkės Redos Tursaitės bičiulė. Susitikime dalyvavo ir pati R. Tursaitė bei Antano Smetonos brolio Igno anūko Juliaus žmona Danutė Smetonienė.

Minėjimo programą paįvairino muzikinė dalis. Šventės pradžioje ir pabaigoje, akomponuojant Birutei Barauskienei, keletą dainų atliko solistas Henrikas Barauskas, o muzikos kūrinius signataro Prano Dovydaičio pianinu meistriškai pagrojo signataro Jokūbo Šerno brolio anūkė, dažna VAS renginių viešnia, pianistė B. Šernaitė-Barauskienė.

Šventė baigėsi VAS pirmininkės R. Smetonaitės padėka, gėlėmis ir dovanomis svečiams bei tradicine daina „Lietuva brangi“. Taip Vilniaus anykštėnai atsisveikino su pirmuoju ir peržengė antrojo Lietuvos Nepriklausomybės šimtmečio slenkstį.

Romualdas Vytautas Rimša

Netekome garbaus kraštiečio Bronislovo Šalkaus

Vasario 6 dieną Vilniaus svėdasiškius pasiekė skaudi žinia – staiga mirė garbus kraštiečio, inžinierius elektrochemikas ir pedagogas, LEU doc. dr. Bronislovas Šalkus.

Jis gimė 1944 m. spalio 20 dieną Svėdasų valsčiuje, Rokiškio apskrityje (dabar Anykščių r.). 1962 m. baigė Svėdasų vidurinę mokyklą (dabar J. Tumo-Vaižganto gimnazija), o 1963 m. – Lietuvos ŽŪA Hidromelioracijos fakultetą. Po to tris metus tarnavo kariuomenėje Rusijoje (Maskvoje ir kt.). Grįžęs studijavo KPI (dabar KTU) Mechanikos fakultete, o jį baigęs, 1970 m. įgijo chemijos pramonės mašinų inžinieriaus profesiją.

1985 m. B. Šalkus Lietuvos MA Chemijos ir cheminės technologijos institute parašė ir sėkmingai apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Chromavimo elektrolitų aktyvuojančios galios ryšys su metalinio chromo elektronusodiniimo procesu“. Už ją 1985 m. jam buvo pripažintas gamtos mokslų kandidato laipsnis. Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, anksčiau gintos disertacijos ir visi iki tol turėti moksliniai laipsniai buvo komisijos peržiūrėti ir įvertinti iš naujo. Nostrifikavus B. Šalkaus disertaciją, 1993 m. jam buvo pripažintas ir įteisintas fizinių mokslų daktaro laipsnis. Sėkmingai įvykdžius specialų mokymo planą, nuo 1992 m. mūsų kraštiečiui taip pat buvo pripažintas ir docento vardas.

Dirbti vyriausiuoju inžinierium doc. dr. B. Šalkus pradėjo 1970 m. KPI Įpakavimo automatų laboratorijoje. Nuo 1971 m. dirbo Telšių „Masčio“ fabrike, nuo 1972 m. – Fermentinių preparatų gamykloje, o nuo 1978 m. – Chemijos ir cheminės technologijos institute. Tačiau ilgiausiai darbavosi Lietuvos edukologijos universitete (LEU, prieš tai: VPI ir VPU). Nuo 1985 m. jis ėjo Technologijos ir dailės pagrindų bei Chemijos katedrų dėstytojo pareigas. 1995–2005 m. buvo dukart išrinktas

*Bronislovas Šalkus
Nuotrauka iš asmeninio albumo*

Chemijos katedros vedėju, o 2005–2012 m. Gamtos mokslų fakulteto dekanas. Jis rūpinosi studentais, gerbė ir globojo juos.

Doc. dr. B. Šalkus anksti įsijungė į mokslinę veiklą ir turėjo didelę patirtį. Jo tyrimų kryptys buvo cheminė technologija, taikomoji chemija, bendroji ir neorganinė chemija, elektrochemija. Jo tyrimai yra žinomi šalyje ir užsienyje. 1998 m. docentas parašė vadovėlį „Cheminė technologija: pasirenkamasis kursas 10–12 klasei“ (išleistas 3 kartus) ir mokymo priemones: „Organinio kuro perdirbimas: pasirenkamasis kursas“ (2003 m.) bei „Automobilių eksploatacinės medžiagos“ (su Jonu Tiškevičium, 2008 m.). Be to, buvo (su J. Tiškevičium) kelių išradimų autorius, kuriuos įdiegus Toljačio, Gorkio ir Iževsko automobilių gamyklose bei Lietuvos ir Tadžikijos radioelektronikos įmonėse, buvo paskirti Rusijos (LÜPP Maskvoje) ir Vokietijos (Leipcigo mugės) medaliai. 1982 m. (su Mindaugu Mickum) jis tapo Lietuvos išradėjų konkurso „Eureka“ nugalėtoju.

Šalies bei užsienio spaudoje docentas yra paskelbęs per 20 mokslinių

straipsnių, o konferencijose perskaitęs daugiau kaip 10 pranešimų.

Bronislovas buvo aktyvus visuomenininkas ir sportininkas. 1996–2003 m. LRS deleguotas, dirbo Lietuvos radijo ir televizijos (LRT) komisijos nariu, o 1999–2003 m. išrinktas – LRT komisijos pirmininko pavaduotoju. Bendravo su kraštiečiais. Nuo 2006 m. jis yra Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos Garbės galerijos, o nuo 2007 m. – Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ narys. 2012–2017 m. dirbo draugijos tarybos nariu, atsakingu už darbą su jaunimu.

Nuo jaunystės mėgo sportuoti. Anksčiau buvo lengvaatletis, ilgų nuotolių bėgikas, Lietuvos lengvosios atletikos rinktinės narys, įvairių varžybų nugalėtojas, o 1968 m. – 10 km bėgimo Lietuvos vicečempionas.

Išėjęs poilsio, mėgo vaikščioti gamtoje. Docentas itin mylėjo gyvenimą, darbą ir žmones. Jis buvo nuoširdus, santūrus, optimistas, o kartu – ir profesionalus pedagogas, tikras savo srities mokslo žinovas. Toks garbus, kultūringas ir šiltai artimas jis visuomet išliks svėdasiškių bei kitų jį pažinojusių žmonių atmintyje. Velionis palaidotas 2018 m. vasario 9 dieną Karveliškių kapinėse, Vilniuje.

Skausmo valandą nuoširdžią užuojautą dėl vyro ir tėvelio doc. dr. Bronislovo Šalkaus netekties reiškiamo jo žmonai Zitai Marijai ir sūnams Giedriui bei Tomui, giminėms bei kitiems artimiesiems.

„Svėdasų varpas“ redkolegija

Mirus VGT universiteto doc. dr. **Valentinui Skaržauskui**, skaudžią netekties ir liūdesio valandą nuoširdžiai užjaučiame žmoną Ritą, sūnų Andrių ir kitus gimines bei artimuosius.

„Svėdasų varpas“ redkolegija

Šį leidinio numerį finansavo verslininkas Petras Baronas

Leidėjas Svėdasų literatų klubas „Sietuva“,
kodas 154314137
ISSN 2424-5801
Vyr. redaktorė Alma Švelnienė
tel. 8 615 91268

Redakcinė kolegija:
Vytautas Rimša (pirm.) tel. 8 608 27882
Stasys Gavenavičius (sekr.) tel. 8 677 71514
Joana Gutmanienė tel. 8 682 16971
Asta Medinienė tel. 8 678 32056

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“,
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt
Maketuotojas Rimantas Leitanas